

anyanyelvek esetében az ún. direkt nyelvtanulási módszer elvei kívánatosak. Eszerint:..." a második nyelvet az első közreműködése nélkül kell tanulni (a fordítást ki kell zárni v. a minimálisra csökkenteni), más embe- rektől és más helyen kell lehetőleg tanulni, mint ahol az anyanyelvet tanul- tuk." A szerző mindkét nyelvre vonatkoztatva vonja le végső következtetéseit. Ezzel szemben a kétnyel- vűség pedagógiai-pszichológiai vonatkozásait illetően nem ennyire egyér- telmű a helyzet. Egyrészt, mert a kül- földi adatok, melyek főleg kanadai fölmérések alapján angol gyerekek francia nyelvtudására vonatkoznak, s nem alkalmasak általánosításra, más- részt, mert a hazai szakirodalomban a kétnyelvű nevelés vajdasági gyakor- latának elemzéséről csak kevés adat található. Az ún. szabadkai gyakor- latot röviden ismertetve a szerző utal azokra az általa végzett fölmérésekre, amelyek a gondolkodás és a beszéd fejlődését hivatottak nyomon követni.

Nagyobb kihívást jelent a szerző számára a kétnyelvűség szociálpszichológiai, de még inkább fejlődéslelektani vonatkozásainak tanulmányozása. Ehhez a kutatási módszerek közül az attitűdskála bizonyult a leghasznál- tóbbnak. Alkalmazásával a szerző azt vizsgálta, hogy az egyetemi hallgatók a környezetnyelv tanulásában milyen törvényszerűségek mutatkoznak. A még folyamatban levő vizsgálat rész- eredményei közül a szerbhorvát és magyar nyelv iránti attitűd szerepét ismerteti részletesen: „Ezekből az eredményekből — írja — arra lehet- ne következtetni, hogy vizsgálati ala- nyaiknál a környezetnyelv képviselői iránti attitűd nem befolyásolja lényeg-esebben a környezetnyelv elsajátítá- sának szintjét.”

Könyvének folytatásában a fejlé- déslelektani szempont az irányadó. A kétnyelvűség kutatása már-már ideális

területe a beszédfejlődés és a gondol- kodás kialakulásáról szóló elméletek alátámasztására vagy cáfolására. Mind a korai kétnyelvűség hatása a beszéd- fejlődésre, mind a korai kétnyelvűség és az általános értelmi fejlődés kap- csolata olyan szakterület, amely nagy érdeklődésre tarthat számot. Ennek megfelelően a bevezetőben a szerző ismerteti a szakirodalom jelenlegi áll- lását, és áttekinti az eddigi kutatáso- kat. Kulcskérdésként — a problémát itt leegyszerűsítve — fölveti annak lehetőséget, hogy a kétnyelvűség olyan faktorként kezelhető, amely a gyerek- nél felgyorsítja a szavakat és a be- széd objektiválási képességének megie- lenését és fejlődését.

Összefoglalásában a szerző jól fölé- pített vázlatát adja kutatásainak, át- tekintővé téve ezt azok számára, akik nem akarnak elmélyülni a módszer- tani részletekben, de azért érdeklöd- nek a következtetéseket iránt. Szakmai mércék szerint Göncz Lajos munkája kielégíti a legmagasabb tudományos igényeket, pszicholingvisztikai kutatásai nemcsak a magyar, hanem a külföldi irodalomban is jelentős teljesítmény- nek számítanak.

VAJDA János

IRODALMI TOPOGRÁFIA

Erős Zoltán: *Magyar irodalmi hely- nevek A-tól Z-ig*. Móra Könyvkiadó, Budapest, 1985

Kétségtől a lexikonok, kéziköny- vek, enciklopédiák korát éljük. Nap- ról napra, szinte percről percre olyan információözön zúdul ránk, amelyet befogadunk ugyan, de elraktározni már nemigen tudunk. Ezért mind- inkább szükségünk van olyan mű- vekre, amelyekből ismereteink esetle- ges hiányosságait pótolhatjuk. Az iro-

dalomban jártasak is elbizonytalanodnának, ha megkédeznék tőlük, hogy van az Arany János költeményében megénekelte Csonka-torony vagy a *Kőműves Kelemen* ballada „magos Déva vára”? Hol húzódhat a *Tetemrehívás* színhelye, a „radványi sötét erdő”, ahol halva találták Bárczi Benőt? Hol folyik a Túr, amely Petőfi Sándor versében a Tiszába „siet”? Merre van a Szepeesség, Jókai Mikszáth, Krúdy történelmi regényeinek színhelye? Milyen tájegységet takar a Féja Gézától eredő Viharsarok tájánév? Hol volt a „murányi Vénusz” vára, akiről Gyöngyösi, Petőfi, Arany, de Jókai, Mikszáth és Móricz is írt? Biztosan akadnak olyanok, akik talán tudják a választ ezekre a kérdésekre, de még számos olyan kérdés merülhet fel bennünk egy-egy írói, költői életművel kapcsolatban, egy-egy irodalmi mű olvasása közben, amelyekre szeretnénk választ kapni. Irodalmi helynevekkel kapcsolatos kérdéseinkkel ahhoz az érdekes lexikonszerű műhöz fordulhatunk, amelyet Erős Zoltán állított össze. A *Magyar irodalmi helynevek A-tól Z-ig* irodalmi topográfia, aminek már vannak bizonyos előzményei a magyar könyvkiadásban. Elsőként *A magyar irodalom helyi hagyományai* című, Vargha Balázs szerkesztésében megjelent kötetet kell említeni, továbbá Hatvany Lajos két könyvét a *Beszélő tájakat és a Beszélő házakat*, valamint Lengyel Dénes *Irodalmi kirándulásokját*. Erős Zoltán a *Bevezetésben* hivatkozik is ezekre a művekre, amelyekre kézikönyvének összeállításánál felhasználta. Könyve azonban néhány szempontból eltér a korábbi irodalmi topográfiáktól: a felépítése lexikonszerű; nemcsak a magyarországi irodalmi emlékhelyeket találjuk meg benne, hanem a szomszédos országok, más európai országok, illetve más földrészek fontosabb magyar irodal-

mi emlékeit is bemutatja; nemcsak az életrajzi vonatkozású helységeket, hanem az iskolai tananyagban szereplő fontosabb helyszíneket, valamint más irodalomtörténeti szempontból lényeges helyneveket is felvett a szócikkek közé. A válogatásnál elsősorban az általános és a középiskolák irodalmi tananyagait, tankönyveit és kötelező olvasmányait vette alapul. Ezzel magyarázható bizonyos, írókkal, költőkkel kapcsolatos irodalmi helynevek, helyszínek kimaradása. Ebből eredően elsősorban diákoknak és tanároknak ajánlható ez a mű, de minden irodalmat kedvelő olvasó is haszonnal forgathatja, használatával kiegészítheti irodalmi tájékozottságát.

BALÁZS ART Valéria

ALAN WATTS MEDITÁCIÓI

Alan Watts: *OM. Kreative Meditation*. Rowohlt, Hamburg, 1985

A nemrég elhunyt Alan Watts neve vidékünkön sem teljesen ismeretlen. A *Zen útja* című szerbhorvátul is megjelent könyve alapműnek számít a keleti mitológia, vallás és filozófia tanulmányozásához, mert szerzője azon kevesek közé tartozik, akik valóban belülről ismerik a keleti szellemiséget, s tudásukat képesek a nyugati kategóriarendszer segítségével is közölni. Életében megjelent műveiben, melyek közül még föltétlenül ki kell emelni *A Zen szelleme* és *A vizek folyása* című könyveit, elsősorban mint interpretátor mutatkozott be, vagyis mint az „irracionális Kelet” és a „racionális Nyugat” közötti közvetítő. Hogy azonban nemcsak zeniális értelmező volt, hanem eredeti gondolkodó is, az igazából csak most derült ki, amikor végre megjelent *OM* című filozófiai és költői meditációkat tartalmazó posztumusz műve.